

Prof. Dr. Mustafa Öztürk (1953-2024)

İbrahim YILMAZÇELİK

Prof. Dr., Fırat Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, Elazığ, Türkiye,
iycelik@hotmail.com (Sorumlu Yazar/Corresponding Author)

Prof. Dr. Mustafa Öztürk, 1 Şubat 1953 tarihinde Kilis'in Çalkaya (Cukanlı) köyünde doğmuştur. İlkokulu, İslâhiye Cevdet Paşa İlkokulu'nda bitirmiş, 1965 yılında Devlet Parasız Yatılı sınavlarına girmiş ve Gaziantep İmam Hatip Okulu'nu kazanmıştır. İmam Hatip Lisesi'nden 1972 yılında mezun olmuştur. 1972-1973 eğitim-öğretim yılında İslâhiye Lisesi'ne kaydolmuş ve buradan da 1973 yılında mezun olmuştur. 1973 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yakınçağ Tarihi Kürsüsüne girmeye hak kazanmış ve 1977 tarihinde mezun olmuştur.

1977 Haziran'da Fakülteden iyi derece ile mezun olarak, aynı yılın güz döneminde Prof. Dr. Şerafettin Turan'ın danışmanlığında Yüksek Lisans eğitimine başlamıştır. "243 Numaralı Ankara Şer'iyeye Sicili" konulu tezi ile 1979 tarihinde Yüksek Lisansını tamamlamıştır. 1980 yılının hemen başında yine Ankara Üniversitesi'nde, Prof. Dr. Şerafettin Turan'ın danışmanlığında "Orta Anadolu'da Fiyatlar 1785- 1860" konulu Doktora Tezine başlamıştır. 1985 Haziran'ında Doktora tezini tamamlamıştır.

Mustafa Öztürk, 1976 yılında İçişleri Bakanlığı'nın sınavını kazanarak 25 Mayıs 1977 tarihinde kamu görevine başlamıştır. 1979 yılında Kültür Bakanlığı Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Müzeleri Müdürlüğü'ne naklen atanmış ve daha sonra, Müze Asistanlığı sınavını kazanarak Müze Asistanı olmuştur. Mustafa Öztürk, 1983 yılında Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Araştırma Görevliliği sınavını kazanmış ancak atama süreci uzun sürdüğünden ve Ocak 1985 tarihinde yeni görevine başlamıştır. 1985-1988 tarihleri arasında Öğretim Görevlisi Dr. olarak görev yapmış. 1988'de Yardımcı Doçent olmuştur. 1992'de Doçent olmuş ve 15 Mayıs 1998 tarihinde de Profesörlüğe yükseltilmiştir.

Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi (sonradan İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi) Tarih Bölümü'nde Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanı (1986-2018) ve Bölüm Başkanı (1992-2004; 2010-2018) olarak görev yapmıştır. 2004-2008 tarihlerinde de İlahiyat Fakültesi Dekanlığı yapmıştır.

Prof. Dr. Mustafa Öztürk'ün hayatındaki önemli dönüm noktalarından bir tanesi de 2001 yılında Orta Doğu Araştırmaları Merkez Müdürlüğü'ne atanmasıdır. Bu görevini 2017 tarihine kadar sürdürmüştür. Merkezin bilimsel toplantıları Seminer formatında olup, 2001-2017 tarihleri arasında birçok uluslararası seminerler düzenlemiş ve bu seminerlerin tamamını yayımlamıştır. 2003 yılından itibaren yılda iki sayı halinde yayınlanacak hakemli Orta Doğu Araştırmaları Dergisini çıkarmış ve bu dergi 2016 yılına kadar 24 sayı devam etmiştir.

2020 yılında yaş haddinden emekliliği yaklaştığından Temmuz 2018 tarihinde İzmir Demokrasi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'ne geçiş yapmıştır. Burada da Tarih Bölümü Başkanlığı ile Dekan vekilliği görevlerini yürütmüştür. 2022 tarihinde emekli olmuştur. Aynı yıl

hastalanmış ve 25.8.2024 tarihinde vefat etmiştir. İzmir’de toprağa verilmiştir. Evli 4 çocuk babası olan Prof. Dr. Mustafa Öztürk, Arapça ve İngilizce bilmekteydi.¹

Akademik hayatı boyunca alanıyla ilgili, lisans ve lisansüstü pek çok ders vermiş ve 29 Yüksek Lisans ve 17 Doktora Tezi yönetmiştir. Alanıyla ilgili kitap, kitapta bölüm ile yurt içinde yurt dışında sunduğu pek çok tebliği bulunmaktadır. Bazı yayınları yabancı dillere de çevrilmiştir. Prof. Dr. Mustafa Öztürk’ün basılan kitapları aşağıda verilmiştir.

-Piyade Mirlivası Rüştü, Akabe Meselesi, (Yayına Hazırlayan: Mustafa Öztürk), Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Merkezi Yayını, Elazığ 1998, ss. 155.

-Tarih Felsefesi, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1999, 230 s.; 2. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara 2010, 374 s.; 3. Baskı, Akçağ Yayınlar, Ankara 2014, 372 s.; 4. Baskı, Akçağ Yayınlar, Ankara 2020, 382 s.

-Abdülgani Bulduk, Elcezire’nin Muhtasar Tarihi, (Yayına Hazırlayanlar: Mustafa Öztürk-İbrahim Yılmazçelik), Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Merkezi Yayını, Elazığ 2004, 70 s.

-16. Yüzyılda Kilis Urfa Adıyaman ve Çevresinde Cemaatler Oymaklar, Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Merkezi Yayını, Elazığ 2005, 225 s.; 2. Baskı, Berikan Yayınevi, Ankara 2018, 275 s.

-Mısır Salnamesi 1871, (Yayına Hazırlayanlar: Mustafa Öztürk-Sevda Özkaya Özer), Fırat Üniversitesi Basımevi, Elazığ 2005, 177 s.

-Ragıp Raif Rauf Ahmed, Bâb ı Âli Hariciye Nezarati Mısır Meselesi, (Yayına Hazırlayanlar: Mustafa Öztürk-Sevda Özkaya Özer), Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Merkezi Yayını, Elazığ 2011, 177 s.

Prof. Dr. Mustafa Öztürk’ün yayımlanmış pek çok kitap bölümü, tebliğ ve makaleleri bulunmaktadır.² Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Bazı Kitap Bölümleri

-“Harput Şer‘iyye Sicilleri”, Fırat Üniversitesi-Tarih İçinde Harput, Fırat Üniversitesi Basımevi, Elazığ 1992, s. 73-80.

-“Osmanlı İktisadında Fiyatları Etkileyen Unsurlar”, Prof. Dr. Şerafettin Turan Armağanı, (ed. Yavuz Ercan-Mustafa Öztürk-Rifat Özdemir), Kültür Basım Yayın, Antakya 1996, s. 221-239.

-“Genel Hatlarıyla Osmanlı Para Tarihi”, Türkler, X, (ed. Hasan Celal Güzel- Kemal Çiçek-Salim Koca), Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 802-822.

- “Osmanlı Devlet Anlayışında Mahrusa ve Mahmiye Terimlerinin Mana ve Mefhumu”, Musa Çadircı ’ya Armağan Yazılar, (ed. Selda Kılıç-Bekir Koç-Tülay Ercoşkun), Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2012, s. 331-342.

- “Osmanlı Hâkimiyetinin Orta Doğu’nun İktisadî ve Sosyal Vaziyetine Tesirleri”, Prof. Dr. Özer Ergenç’e Armağan, (ed. Ümit Ekin), Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2013, s. 318-327.

- “Tarih Usulünün Önemi”, Tarih Yazımı Üzerine, II, (ed. İsmail Özçelik), Berikan Yayınevi, Ankara 2018, s. 1-22.

¹ Prof. Dr. Mustafa Öztürk Onuruna Tarih Yazıları I (İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık 2021), 15-17.

² Prof. Dr. Mustafa Öztürk Onuruna Tarih Yazıları I, 19-33.

Bazı Makaleleri

-“Türk Fransız Ticaretinde 1816 Tarihli Gümrük Tarife Defteri”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 1 (1986), s. 182–187.

-“Osmanlı Döneminde Iskat-ı Ceninin Yeri ve Hükmü”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, I/1 (1986), s. 199–208.

-“Çanakkale Muharebelerinde Türk Ordusunun İkmal ve İaşe Durumu”, Askeri Tarih Bülteni, XXII (1987), s. 151–162.

- “XIX Yüzyılda Harput’ta Fiyatlar”, Belleten, LIII/207-208 (1989), s. 797–828. “XVIII Yüzyılda Antakya ve Çevresinde Eşkıyalık Olayları”, Belleten, LIV/211 (1990), s. 963-992.

-“Osmanlı Fiyat Politikası ve Fiyatların Tahlili”, Belleten, LV/212 (1991), s.87–100

- “Tahrir Defterlerine Göre 16. Yüzyılda Antakya”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, VIII/2 (1996), s. 337–333.

-“1616 Tarihli Halep Avârız Hâne Defteri”, OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi), S. 8 (1997), s. 249–293.

-“Arifi Paşa Seyahatnamesi Diyarbekir Seyahati”, Türk Tarih Kurumu-Belgeler, XXII (1998), s. 91–110 (İbrahim Yılmazçelik ile birlikte).

-“TBMM’nin 1924 Yılı Yılbaşı Hatırası: Misâk-ı Millî Haritası”, Genelkurmay ATASE-Askeri Tarih Bülteni, XLVIII (2000), s. 17–32.

- “Venedik Devlet Arşivindeki Bailo Defterlerine Göre Osmanlı Devleti’nin Venedik’e Zahire ve Asker Yardımı 1624-1631”, OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi), S. 32 (Güz 2012), s.141–170 (Ahmet Aksın ile birlikte).

-“İadetü’t-Tefkîr bi’l-İdareti’l-Osmaniyyeti fî’l Vilâyâti’l Arabiyye”, Arab Historical Review for Ottoman Studies, no. 47 (2013), pp. 329–335.

Bazı Kongre, Sempozyum ve Seminer Bildirileri

-“Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye Ordusundan Emeklilik ve İhraç”, Genelkurmay ATASE-Birinci Askeri Tarih Semineri (24-27 Mayıs 1983-Ankara), Bildiriler, Genelkurmay ATASE Yayınları, II, Ankara 1983, s. 1-11.

- “Harput ve Yöresi Vakfiyeleri”, Fırat Üniversitesi-Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu (5-6 Mayıs 1986-Elazığ), Bildiriler, (ed. Tuncer Gülensoy), Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ 1987, s. 237-242.

-“Tokat’ta Fiyatlar (1772-1832)”, Tokat Valiliği Şeyhülislâm İbn Kemal Araştırma Merkez - Türk Kültüründe ve Tarihinde Tokat Sempozyumu (8-10 Mayıs 1986), Bildiriler, (Yay. Haz. S. Hayri Bolay-Mustafa Yazıcıoğlu-Bahaeddin Yedi- yıldız-Mehmet Özdemir), Tokat Valiliği Şeyhülislâm İbn Kemal Araştırma Merkezi Yayınları, Tokat 1987, s. 184-211.

-“Birinci Dünya Savaşı Yıllarında Askerilerin İktisadi Durumu”, Genelkurmay ATASE-Dördüncü Askeri Tarih Semineri (16-18 Mayıs 1989-Ankara), Bildiriler, Genelkurmay ATASE Yayınları, Ankara 1989, s. 403-424.

-“XVIII Yüzyılın Sonlarında Orta Anadolu’da Fiyatlar”, Türk Tarih Kurumu-X. Türk Tarih Kongresi (22-26 Eylül 1986-Ankara), Bildiriler, IV, Türk Tarih Kurumu Yayınları., Ankara 1993, s. 1821-1850.

-“I Dünya Savaşı Yıllarında Askerîlerin İktisadî Durumu”, Genelkurmay ATASE-Dördüncü Askerî Tarih Semineri (16-18 Mayıs 1988-Ankara), Bildiriler, Genelkurmay ATASE Yayınları, Ankara 1988, s. 403-424.

- “Güney-Doğu Anadolu’da Fiyatlar”, Marmara Üniversitesi-V. Milletlerarası Türkiye’nin Sosyal ve İktisadi Tarihi Kongresi (21-25 Ağustos 1989-İstanbul), Tebliğler, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1990, s. 99-121.

-“Bursa’da Hububat Fiyatları”, Türk Tarih Kurumu-XI. Türk Tarih Kongresi (5-9 Eylül 1990-Ankara), Kongreye Sunulan Bildiriler, IV, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1994, s. 1715-1736.

-“Antakya ve Çevresinde Aşiretlerin İskânı”, Hatay Folklor Araştırma Derneği-I. Hatay Tarih ve Folklor Sempozyumu (7-9 Nisan 1991-Antakya), Sözlü Sunum.

Prof. Dr. Mustafa Öztürk’ün, 1973 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde lisans eğitimine başlaması başlangıç noktası olarak kabul edilecek olursa, yarım asır kadar tarih bilimi ile alakalı olduğu söylenebilir. Çok sayıda öğrenci yetiştirmiş ve akademik hayata katkısı sadece Türkiye ile sınırlı kalmamıştır. Suriye uyruklu öğrencilere de lisansüstü danışmanlık yapmıştır. Bu sebeple, Prof. Dr. Mustafa Öztürk’e “hocaların hocası” denilebilir. Yaptığı çalışmalarla Osmanlı sosyal ve iktisat tarihi alanına farklı bakış açıları getirmiş ve özellikle Osmanlı para sistemi ve fiyat tarihi konusunda uzmanlaşmıştır. Tarih alanındaki bu birikimini “Tarih Felsefesi” adlı kitabı ile zirveye taşımıştır. Osmanlı Tarihi’nin önemli kaynaklarından olan şer’iyye sicillerini yorumlama ve değerlendirme konusunda öncü olmuştur.³

Türk tarihine, özellikle de Osmanlı Sosyal-iktisadi tarihine yarım asırdan fazla hizmet eden ve pek çok eser kazandıran rahmetli Prof. Dr. Mustafa Öztürk tarih ilmine yaptığı katkılardan dolayı devamlı hatırlanacaktır. Güzel bir insandı. Herkese yardım etmeyi severdi. Bilgisini isteyen herkesle paylaşırdı. Yeri doldurulamayacak bir insandı. Mekânı cennet olsun.

Prof. Dr. Mustafa Öztürk (1953-2024)

³ Orhan Kılıç, “Sunuş”, *Prof. Dr. Mustafa Öztürk Onuruna Tarih Yazıları I*, 11.